

Fáy Miklós: A Makovecz a mi vajunkat eszi

Van a könyvnek egy nagyon egyszerű olvasata. Talán nem is olvasata, inkább nézete. A két fénykép a borítón. A címlapon Makovecz Imre, mint valami ősidőkből itt maradt óriás, vagy minimum egy tarfejú Odüsszeusz, aki épp most tért vissza az alvilágból, még füstöl a feje. Amúgy a könyvből kiderül, hogy tényleg ő füstöl, valami párás barlangban dolgozott, kimelegedett, a pára száll föl róla. Nem szokványos borítókép. Még kevésbé szokványos a fülszöveg alatta szerző képe. Makovecz Benjamin túlkoros kisiskolásnak tűnik, aki igyekszik felnőttnek mutatkozni, de reménytelen. Apródfrizura, hozzá nem illő szemüveggel, előre megkötött csokinyaki, de még az inge is félre van tűrve egy gondolatnyit. Oké, értem, ezek vagytok, erős apa okos gyereke, aki (mármint az utóbbi) emlékművet próbál állítani az előbbinek. Ércnél, de talán még a kőnél is maradandóbbat.

Kihez is nyúlhatna ez az okos gyermek, aki magát pesti kisfiúnak nevezi a papírlapokon, mint Esterházy Péterhez, az apaélményt mégis ő dolgozta föl a legrészletesebben és legerthetőbben talán az egész magyar irodalomban. Így aztán csupa forma a könyv, amely eleve formabarátság, lábjegyzetek, mondhatni törzsszöveg nélkül, előre-és hátrautalásokkal, saját szavakkal, időnként körülményeskedő megfogalmazásokkal. Bravúros szókinccsel, ezt senki nem tagadhatja, de mégis bonyolítva az életet, előre-hátra lapozásokra biztatva, gondolom, más sem teszi meg ezt olvasás közben, mert szeretjük, ha az 5. lap után a 6. következik.

Hátrádóllhatunk, megoldottuk a Makovecz-kérdést.

Tényleg: ha ezt az ürességet éreztem volna olvasás közben, ha ezt a türelmetlenséget, hogy miért is kell valamit bonyolultabban mondani el, ha egyszerűen is lehet, miért kell a nagylátószögű optika helyett széleslátékű lencsét mondani, akkor most boldogan tenném ki a pontot, közli, jó volt, érdekes volt, majd jönnek a szőke és roppant barbárhadak, és írnak egy normális monográfiát Makovecz Imréről. De, megszakítva most az egyik gondolatmenetet, jönnek? Nem az van, hogy Makoveczcel most épp nem tud mit kezdeni az utókor, legalábbis a fővárosi utókor, amely rendszeresen csak két épületével találkozik, a Makovecz-ravatalozóval, amihez többnyire eleve borús kedvvel érkezik, meg a makói templom internetes fogadtatásával, Drakula nyári kastélya, haha? Ebbe a rossz pocsolyába dobja most valaki ezt a könyvet, és nézi, hogy vígan továbbpattog-e, mint a Makovecz Imre által gondosan kiválasztott, pontos, lendületes mozdulattal útjára indított, kerek, lapos kő, vagy paccs, elmerül, mint a proletariátus fegyvere. Nézzük úgy, ahogy fent néztem, és paccs. Nézzük másképp, és...

Nézem másképp, és egy kicsit ijedten veszem észre, hogy Makovecz Imre bizonyos értelemben nincs ott a könyvben. Nem felvágásból mondom, de időnként az az érzésem, hogy ezt a könyvet csak az érti, vagy az másképpen érti, akinek a Kádár-korban tisztességes apja volt. Olyan apja, akit a rendszer ütött, aztán rájött, hogy nem tudja agyonütöni, akkor próbálta más eszközökkel megtörni, így sem sikerült, akkor jött a békétlen egymás mellett élés. Néha egészen megijedek, annyira azonosak a saját élményeim, a bizalmatlanságot, a hivatali és családi élet éles kettévágásával járó kettős életet, a keménység alatti túlérzékenységet, mondhatni sértődékenységet illetően. Ez utóbbira utal a címben idézett történet; Makovecz E. Miklóséknál (így írja a könyv, bár nyilván nem nehéz kitalálni, kiről van szó) jár, vajaskenyeret eszik, E. Miklós hazajön, vicces akar lenni, felteszi a kérdést: a Makovecz a mi vajunkat eszi? Nem nagy poén, de gonosz szándék biztosan nincs benne. Makovecz meg föláll, megköszöni az uzsonnát, és örökre távozik. Nem értem, de értem.

Eszem a Makoveczék vaját, és jól tudom, hogy az apákat el kell temetni, de most örülök, hogy az ifjabb kihantolta az én apámat is. Jó volt együtt lenni vele 236 oldalon át.

Ez most végszó volt, innentől lábjegyzetnek kellene következnie, de nem akarom átvenni az alázatos

formát, hogy mi csak lábjegyzetek lehetünk apáinkhoz képest. Akkor sem, ha igaz. Mert valahogy mindennél jobban szeretem a könyvben a szemérmességet. Ami nem a formából jön, hanem a stílusból. Amikor megérti az ember: nem azért beszél Makovecz Benjamin ilyen körülményeskedőn, mert ezt tartja irodalminak, hanem hogy eltűnjön a szavak és a szépen szerkesztett mondatok mögött, és ne azt mondja III lábjegyzeten keresztül, nyersen és ostobán, hogy szeretlek és hiányzol. Nyilván ezt mondja újra és újra, de ez az ára. Ha jó volt vele lenni, amíg élt, akkor ezt a kis időt most már tessék kibírni.